

Ա Ջ Գ Է Ս Է Ր

ՌԻՍՈՒՄՆ ԱՌՆԷ ԶՄԱՐԴ ԵՐՁԱՆԻԿ

Չ Ի Գ Ա Գ Ի Ր

Ե Ր Ե Ր Ե Տ Ե Ա Ն Բ Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Ք Ա Ղ Ա Բ Ա Կ Ա Ն , Բ Ա Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ե Ի Բ Ա Ն Ա Մ Ի Ր Ա Կ Ա Ն Գ Ի Տ Ե Լ Ե Ա Ց :

ՀԷՏ. Գ. ԹԵ՛ 58. ԿԵԼԿԵԹԵ 1846 ՍԵՊԵՏԵՐ 19.

Ք Ե Ղ Ա Բ Ե Ա Կ Ա Ն Ք

Կ Ե Լ Կ Ե Թ Ե

ԲԵՐԿՐԱՊԱՏԱՐ ցնծութեամբ հըրատարակեմք յերկնաւոր ուրախութիւն ամենայն Բնութեցողաց , զի գըրութեամբ Պատուելի Բարեկամի մերոյ 'ի Ուանգուն' ընթերցաք , զի Երայեցի վաճառական ոմն Առաքէն աւնուն , զկնի երկար ժամանակաւ պարտելոյ յուսմանս ճշմարտութեան 'Քրիստոնէական հաւատոյ' ինքնակամ յօժարութեամբ 'ի 23 Օգոստոսի , յառաւ Կիւրակէի մկրտեցաւ 'ի Սուրբ Աստուածածնայ Եկեղեցւոջ մերում 'ի Ուանգուն , 'ի ձեռնն Արժանապատիւ Տէր Կարապետի Յակոբեան վիճակաւոր քահանային , կնքաւորութեամբ Պարոն Առաքելի Տէր Մինասեան , և կոչեցաւ Պա-

ւելթ Առաքելեան :

Ապաքէն ամենայն լրութեամբ Եկեղեցւոյ աղօթեսցնուք առ Աստուած հեղուլ 'ի նա զՀոգի Հնորհաց իւրոց , և արդեանց կենսաբեր անօրհնութեան Սխաճին Մեծիային արժանի կացուցանել զնա և զմեզ :

Այս Պաւելիթ եղբայր մեր ամօք ինչ յառաջ փափագէր մկրտութեան . բայց որպէս լուտք , խորհրդով Բարձր Արժանապատիւ Տեառն Խառակայ 'Օայրագոյն Վարդապետի' Նուիրակին Երոստաղէմի , նախ աշակերտեցաւ Աւետարանին փրկութեան , և ապա ընկալաւ զմկրտութիւնն , առ խառն յամենայն երկրաւոր անկալութեանց : Վասնորոյ գովեմք արդարեւ զճշմարտասիրութիւն նորակրնունք եղբօր մերոյ : Գովեմք և զաւետարանական եռանդն Եկեղեցւոյն Ուանգունայ , և Հնորհաւորեմք նո-

ցա և մեզ զարգատիս անարատ և սուրբ երկանց նորա, աղօթս տոնելով և վառն մնացորդացն Խորայելի և լըրութեան հեթանոսաց 'ի Քս Յն Տէր մեր :

— Գրագիր ոմն, որ սովորաբար տանէր թղթեան և գրամս'ի Տեառնէ իւրմէ առ Պաշտօնեայ Տէրութի ժամպատեհ եզրիտ խոստանալ Ուրումն զընծայ հազար ռուբլեաց, եթէ բարեհաճեսցի կարգել զինքն յայնպիսի պաշտօնի վերայ՝ յորմէ կարիցէ աւելի շահել. ասելով թէ այսպիսի կաշառանք վառն գիւտի պաշտամանց չէին անսովոր ինչ, Պարոնն պատասխանի՝ ոչ արար, բայց յետ աւուրց ինչ իբրեւ վերստին կրկնեաց գրագիրն զենդիր իւր՝ գրեաց իսկոյն նա առ Տէր նորա, որ անդէն և անդ՝ 'ի բացարձակեաց զնա :

Առ մեծամեծս վարիլ արժան է որպէս մըսեալն առ հուր, այսինքն ոչ այնքան մերձեալ՝ մինչև կիզանիլ, և ոչ այնքան հեռի կալ՝ մինչև 'ի սառիլ : Ս'իջին ճանապարհն միշտ ապահովագոյն է :

— 'ի ԿԵՍԻՍ ԲԱՆԱՆ : Գողք մտին 'ի տուն հնդկի ուրումն, և գողացեալ եզին յարկեղ զառ և զապուր տան նորա. բայց 'ի մեկնիլն խուճապաւ՝ մի ոմն 'ի նոցանէ անկաւ 'ի մահիճ ուրումն 'ի տանեցեաց. որ դարձուցեալ ազմկեաց դոնդին. և անոն բազմութիւն դրացեաց յարեան և զհետ պնդեցան գողոյն, որք ընդ յառաջ ելեալ լճի ուրումն՝ արկին անդ զարկըն և փախեան. զոր բացեալ տանուտեառնն՝ ոչ ինչ պակաս եզրիտ յիւրոց ստացուածոց և ոչ մազ մի :

Տես ահա այսօքիկ են արգասիք

միտքանութեան : Եւ եթէ ուսանիցին բնակիչք իւրաքանչիւր թաղեց սոյնօրինակ միաբանութեամբ առաքենանալ. ոչ ինչ երբէք նուազի նոցա : — Դողովն հաստատեալ վառն քննութեան Կինգսնական Մագնիսութեան՝ նստաւ 'ի 7 այսր ամսոյ, բայց ոչ ինչ հրատարակի՝ նախ քան զիմանալ տէրութեան զհուն և զըուն նորա : Շնորհաւորեմք բժշկին Խորեւայ՝ զպատահումն. որ դասելոց է զնա 'ի կարգս ճարտարահար Խսկղապեանց աշխարհի :

— Հետագայ լուրդ Հինգուստան շոգենաւով եհաս Եւքենայ. առ Կուսակալ Բումբայոյ — Ճակատ Երաբաց իբրեւ 6000 արանց զգլմի հարաւ յերեկեան գիշերի զմիով ժամու առաւօտուն : 'ի գնդէ ինչ Երաբացոց թուով չորեք հարիւր, որք ըստ մեծի մասին Եսենացիք էին. և ապաստանեցան 'ի տեղի ուրեք տանն միոնօք հեռի Եւքենայ. բայց 'ի լուսանալ աւուրն 'ի բաց ցրուեցան 'ի բանալ մեր զհրաղիւնութիւնս մեր ընդդէմ նոցա : Թիւ անկելոց և վերաւորելոց չէ յայտնի. բայց ասի գոյ բազում : Երեք այր վերաւոր ըմբռնեալք ածան զառաջեալ. յագդարարութեանց լրտեսաց հաղարապետին Հէկասայ իմացեալ լինի՝ թէ խորհի թշնամին յայսմ գիշերի վերստին յարձակել 'ի վերայ՝ հզօրագոյն զօրութեամբ, զի անցեալ գիշերեան փախուստն սակաւութեան թուոյ իւրեանց ընծայեն : Եւսակքն լցեալ պաշարօք վառն թշնամեաց՝ 'ի ձեռս մեր անկան :

Գ. ԲԵՐՏՈՆ

Թիֆլիսական Արքայի Կառուութեանց,
Ծովապետական Գործախալ :
'ի Ծովոյ 17 Օգոստ. 1846.

Ոչ ինչ կրուստ 'ի մեր կողմանէ :

ԱԳԷՆ 'Ի գալ Հինդուստան շնորհաւորին 'ի Կորմիր Օսով սաստիկ աբեկոծուե, մերկի, և փայլատակմանց դիպուտ ցշորբորդ օր անցեալ ամսոյ : Յորժամ 'ի հեռուստ Օաբայայ պատահեցաւ Սիկտորիայ Շոգենաւին որ գնայր 'ի Բումբայէն 'ի Սուէզ, Հինդուստան եւան յԱգէն ըզմիջեալուր 15 ին . և եգիտ դքաղաքն պաշարեալ . վասնորոյ յանձն արար զթղթեանն Այրշայր վաճառա նաւին Անգղիացւոց տանել 'ի Բումբայի . և ինքն եթող զԱգէն 'ի 16 ին : Հաղարարեան Հէնիս Բաղաբա կան Պործակալ պահեաց զՍեսոստրին և զՄահի առգմանաւուն , ակնկալեալ յարձակման Արաբացւոց : Իսկ յառաւօտու 17 ին Օդոտոսի մի 'ի պահաց Անգղիացւոց ետես զարս ոմանա գողեգող տողալ դէպ 'ի բանակ անդր . որ կոչէր Թուրքաց Պարիսպ . և խկոյն աղբ արար . և յական թօթափել սկսան հրաղինութիւնք ընդ դէմ Արաբաց , թէ 'ի Պարսպէն Թուրքաց , և թէ 'ի բաձանց անտի : Սառեցան տակառք կարոց , զի լուտով նոցա 'ի յայտ երեսցցի բանակեալ թշնամեցն , յորմէ զարհուրեալ յետս չոքան նոքա մեծաւ կորստեամբ : Թիւ նոցա հասանէր ցշորեք հարիւր . որք զփորձ փորձել կամեցան թէ հրքան հուպ մատչել կարէին մեզ անտեսք 'ի մէջ : Երեք 'ի վերաւորաց նոցա բերան 'ի բանակ անդր , յետ սակաւուց մի 'ի ծառայից Հաղարարեալին Հէնիսայ ծանոց թէ Արաբք 'ի վերայ յորձակել մտաբերէին . ուստի ելաք մեք յանդիման , և պատրաստ եմք հանդիպել նոցա բուռն զօրութեամբ : Նաւքն Սեսոստրէս և Մահի վառեցան 'ի պաշտպանութիւն Օսոյցն :

Յեղապեան որ զարդիս մարտ մեկ ընդ Աղենայ , և Մուսէլման ամն Սէլիդ Իսմայէլ անուն , որ ելեալ գայ յԱլջերայ : Հաւաղաւոր երեսութեան ոմն է , որ սնտալ քարոյութիւնով յորդորեաց զԱրաբացիս թիկն տալ ինքեան . աթուանկ արար զԷլիսանն Արաբացւոց , որ բարեկամութեամբ էր ընդ Անգղիացւոց , և զառաջեալ կրէ վառ կանոն մակադրեալ սպիտակ գրով :

ԱՄԵՆԱԿԱՆ . ԱՄԵՆԱԿԱՆ
ՔՈՅ Է ՄԻԱՅՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՅՈՂ ԴՐԱՆՆ Է ԱՍՏՈՒԱԾ :

Իբրեւ Հինգ հազար Արաբք շուրջ զեւրեաւ ամբոթելովք ունի սա զՀեխ Օթման , աւան իմն հինգ մղոնք հեռի 'ի Թուրքաց Պարսպէն , որ իբր և չորս ամօք յառաջ ունէր զբերթ , որ այժմ քայքայեալ է : Եւ անտի զառաջաւորս զօրաց ուղտուք և ձիովք առաքէ ընդ դէմ զօրաց Անգղիացւոց : Ունի զանց և զգարձ ճանապարհաց , և խորհի հատանել զերթեկն նոցա առ միջերկրական ժողովուրդս : Թեպէտ և միւս Արաբացի իշխանք չեն տակաւին միացեալ ընդ Սէլիդ Իսմայելայ , սակայն միշտ յերբի կան : Եւ այդպէս ոչ միայն բառայ զսրշար զօրացն Անգղիացւոց , այլ և զքուն և հանգիստ նոցա թէ զիշերի , և թէ 'ի տունջեան :

— ԱԼԳԻՄԷՏՆ ՕԷՅՏԸՆԳ յիշատակէ թէ 'ի վաճառել քսրոյ Պարդինալին Ֆէջայ գտաւ արկիկ մի , որ պարունակէր զպարոցական շարաքրանս Նապօլիոնի , յայտարարա ամբարտաւան ոգւոյ նորա՝ նաեւ 'ի տիւ անդ մանկութեան իւրում : Յորոյ մի՝ զոր գրեաց 'ի չորեքտասան ամ հասակի իւրոյ , և սահմանադրութիւն իմն վասն Պաղլիոյ՝ զոր առաքեաց առ

Նէկը Աւագ նախարարաց Ղարանն , որոյ մասին պատասխանի չգտանելով՝ հանապազ ընդ քամահանս ունէր զնա , Սիւսն է նորա տեսութիւնն 'ի վերայ գործոց Թոսիու և Կոնդորկետայ , որոց ամենեւին հակառակ էր ինքն թայց նշանաւորն 'ի բոլոր գրուածս նորա է ժողովածոյ աշխարհագրութիւն իմն , որ աւարտի յայս բան , Սոբէ Հեռնէ , Էռէ Էմ Գորիս : Որոց հաճոյ իցէ պատուաստել զարմանալիս ընդ պատահարս Արանց Մեծամեծաց՝ Թող գրեցոցեն թէ՝ Ուր Գիւղերագրութեան Նապոլիոնի՝ ոնք և իեռնի գերջացան :

ՄԻԱԲԱՆԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՐ ԵՄԵՐԻԿԱՅ :

Օ անազան հատուկուոր բանիւք լրագրեցաք յընթացս Ազգասիրիս զպատերազմէ Միաբանեալ Նահանգաց Ամերիկայ՝ ընդ տէրուէ Մեկսիկոնի . բայց ըստ Բրիտանիա կոչեցեալ Օրագրին , այս առաջին անգամ է , թէպէտեւ կարի անագան , յորում Օրագրութիւնք Ամերիկայ յօժարեցան ընդդէմ գրել պատահածին , Ուրախակից լինմաք ընդ այս դանգաղ դարձ նոցա 'ի շաւիղս առաքինութեան , քանզի Մեկսիկոն , բաց 'ի վերջին տկարութենէ զօրաց իւրոց՝ զայլ առիթ գրգռութեան չունէր ընդդէմ Ամերիկացւոց . և Ամերիկա բաց 'ի բռնանալոյն ընդդէմ տկար դաշնակցին՝ զայլ իրաւունս ոչ կարէր յառաջ բերել առ 'ի կոտորած այնքան բազմութեան համարարած ուրերոյ :

Աշխարհ աշխար գիտէր՝ զի Ամերիկացիք կտրէին յալթահարել ըզ Մեկսիկոն , ըստ որում զօրք նորա գլխովին անկիրթք , և ցաքուցրիւ ժողովածոյք 'ի հասարակ ժողովութոյց

Հնդկաց ասեմ՝ , և սերնդոց 'ի նախնի Սպանիացւոց , Խռովութեամբ կառաւարութեան նոցա 'ի քսան ամաց հետէ՝ գանձք սպառեալ էին , և հարկ և հասք աշխարհին լռեալ մինչ խապառ , Երկիր նոցա թէպէտեւ հզօր և բարեբեր յոյժ , այլ ընդ երկար ունակութիւն ծուլութեան և սլիւրգութեան թագաւորեալ գրեթէ յամենեւին , անգործ և ասարգիւն թողեալ զնա :

Ապաքէն յանդիման երկնից և երկրի չունէր Ամերիկա իրաւունս բռնութեամբ յառաջ վարելոյ զմարտիւր : Բայց հազարապետ Տէլոր վարէ զզօրութիւնս իւր 'ի վերջին յերկակոյսկան և եթ սահմանագլուխ Տէքսասայ , լարէ զթնդանութիւն իւր ընդդէմ քաղաքի ուրեմն Մեկսիկոնացւոյ , անցանէ ընդ գետ նոցա , և արշաւէ 'ի սիրտս երկրին , քարոզ կարգալով՝ թէ այս ամենայն ոչ խռովէր զնալաղուի աշխարհին , 'ի նշանց ոչ կորզեմք զպատիւ մարգարէութեան , բայց և զայս հաւաստի գիտեմք . թէ վրէժ հեղման այսքան արեանց անմեղաց խնդրի տակաւին , խնդրի այն և՛ բորբոքեալ սրտմտութեամբ :

Բայց թող Անգղիա զարթնուցուի քնոյ՝ յինքն դէպ հայել , Ամերիկա զմի կամ զերկուս պատերազմունս յառաջ մղելով 'ի վերայ տկար թշնամւոյ , զերկիր նոցա բռնի յափշտակելով , աւարօք ընչիցն փարթամանալով՝ ոչ դառնայ և զօրմոց սպարաւից կախէ զիւր մահաձիգն հրացանս . այնինչ Կանադա բացարձակ կայ առաջի իւր :

Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Հարստութեան Բիւ 57 էջ 37

Արդ բոլորն ինչ որ գրեցն սոյորացանու ման կամ բաղադրական առաջարկութիւններն, որ գիտութեան առաջին դասերն են հաստատում : Կամ մակաճառական կերպիւ հաստատած ընդհանուր ճշմարտութիւններն : Կամ թէ որպէս հաւանական ճշմարտութիւն մարդկան ընդունած տեսութիւններ կամ ենթադրութիւններն : և կամ թէ յատուկ յատուկ կամ ժողոված բաներն : հանդերձ մտածուած թիւներով : Եթէ ասացածանուս միտք լինես դրէ, կիմանաւ որ էս ճանապարհներովն դուած գիտութիւնն երբեք որոք մեծ չի ալ, այլ իսկապէս ազատ և սկզբնական մտացն լոկ օգնական կլինի ճշմարիտն քննել, և իւր համար կարծիքներ ձեռնել :

Երբ գրեցն իւրեանց սեպական տեղումն լինեն, էպէս շատ, շատ հարկաւ որ ծգնականութիւններ կրտան քեզ գիտութիւն ասանալոյ համար, բայց ինչ ջանք որ առնէս Բեա քեզալուէր չեն դառնալ :

Երկրորդ ներհակութիւնն էսայ, որ գանաղան զըրեր կարգալն և գանաղան կարծիքներ սոյորն մարդոյս միտքն ցնդուման, ցրեան տարման, և նուազացանու ման : Աներկբայ էսպէս մեծ մեծ փաստանին պիտի ծաղեն մտացածին, առասպել լապտում և խառնափնդոր գրեր կարգալուց, Հաւանական և ուղիղայ, որ միտքն կիսով չափ ևս սրվելոց չի, և ոյժ չի բռնելոց էպէս թեթեւ գրութիւններ կարգալով : Մտացն սրութիւն և կարողութիւն տալոյ համար հարկաւորան երեւել գործներն ուղիղ, ողջախոհ, իմաստալից, ճշմարտապատում, օգտակար, և ընտիր ոճով գրերն ընթերցանութիւն, մտաբերութիւն, կատարեալ կրթութիւն և վարժութիւն :

Եթէ ընտիր հարկաւոր բաների վերայ ուղեմաս գիտութիւն ասանալ և քեզ համար ընտիր երեւել գործանի ջոկես, և ապա ինչպէս ցուցի քեզ սկսես ճանապարհ անկանել քո կարգացած բանն լաւ կերպիւ և կատարելապէս միշտ մտածելով և քննելով, գանաղան գործանու գանաղան կարծիքներն և խօսքերն փոխանակ միտք ցնդելով նուազացանելոյ լոկ մի տեղ վրերն կժողովեն և կարողութիւն կտան : Աւրիշանու խօսքերն և ասալածանու և հետութեամբ հաւատալոյ, հաւանելոյ և թիկն տալոյ փոխան Էլ փոքր իրենի առաւել յօժար կլինես դու քեզ համար քննել և քո յանդիման քննութեանոյ համար բաց և պատրաստ ճանապարհ կունենաս, որով կարող կլինես մոլորութիւնից ազատ մնալ : Եթէ մին հեղինակ բաղադրական առաջարկութիւն տարով ասի, թէ ամենայն մարմիններ տաքութեամբ բացման և լեւանաման : և միւսն ասի, թէ ամենայն մարմիններ տաքութեամբ չեն բացման և չեն լեւանան, Ի հարկէ դու տեղակատ որ երկու առաջարկութիւններն չեն կարող ճշմարիտ լինել, քանզի միմեանց ներհակն : Բայց առաջին հեղինակն իւր ասուած

թիւնն հաստատելոյ համար անհամար օրինակերայ բերում : վերջինն էլ իւրն հաստատելոյ համար անթիւ օրինակերայ տարման : — Զորօրենակ . երբ բրումն (հողէ աման շինողն, քաղեգէրն) իւր շենած ամանն հնոցի կամ քուրի մէջայ գնում, որ եփուի, երբ քարալիճն կրակով եփմանայ, որ աղիւս (հաշու) շինուի, և այլն, կրակն իւր ջերմութեամբն փոխանակ բանալոյ կուչայ բերում : Բայց երբ էս բանն քննութեան տակաւ ձգում, հասկամանաւ որ խոնաւ (Բոր) ցլի գոյացութեան մասն ջուր էր, որ տաքութեան գործութեան ինչն բացուէց և թռաւ : Որով ամայ Մարմինն որ քան յառաջ այժմս էլ փոքրայ, և Ի հարկէ փոքր տեղ կուգի : Իսպէս առաջին նախադասութեամբն դու ևս կանգրաժայ : վերջինն սղալայ և սուս, և պարզ իմացմանայ որ հեղինակն անկատարայ : Էս ներհակ գրութիւններ քեզ փնտս չեն տալ : մտացո պատուական կրթութիւն և վարժութիւն կան :

Հարստութեան

Բանասիրական

ՏԵՍՈՒՆ ԻՍՏԻՆԿԱՅԵՑ Ծ ՎԱՐԻԱՊԵՏԻ

ՕՐԱԳԻՐ :

ԲԵՏԻՒՆ :

Հարստութեան Հար Բիւ 57 էջ 39 :

Փետրվար 14 : Յերեկոյն Վսեմապատիւ Աղայն տարաւ զմեզ կառօք Ի դաշտ մի քառանկիւնի, յորոյ շրջապատն էր զօրաց բնակութիւն, և Ի միջի արձան մի կանգնեալ, յորոյ Ի դադաթան է առիւծոյ միոյ ձուլածոյ պատկեր : որ բարձեալ զմի ձեռն հարկանէ Ի գլուխն ոչխարի : այս է նշան Հոլանդացոց : Աստանօր է թնդանօթն, զոր յառննայն երեկոյն և առաւօտու արձակել : Յայտմ դաշտի առնթեր արձանին գրութեան : յամենայն շաբաթ երբ աւուրս նուագեն երաժիշտքն զօրաց վան բնակչաց տեղոյն, և ամենայն Պարոնայք աղատաբոր գնան յունկրնութիւն, իսկ երկրականք ոչ կարեն մերձեհալ, այլ արտաքս կան : զի շրջապատ դաշտին վանդակաւ ո-

րոշեալ գոյով, երկրականք ոչ յառաջանան քան զվանդական, և այս դաշտ անուանի Սեւտ ճրէդը, այսինքն զօրաց բաւականութիւն. զի զօրքն բաւականացեալ ոյսու, ոչ շրջեցեն յայլ և այլ տեղիս 'ի զբօսանս. վասնորոյ կան անդ եկեղեցիք մերձ, և տուն դատաստանի ևս անդ է:

Տէրութիւնն Հոլանդացւոց ունի աստ կանոն իմն, զի արտաքոյ ամասական զօրացն սպիտակ և երկրական մարդկան, ամենայն սպիտակ մարդիկ որք բնակին 'ի Բթալիա և 'ի կղզին Ղալայ, պարտաւոր են գրել զանուանս իւրեանց 'ի կարգս զինուորաց, և ութ ամիս 'ի տարին գնալ 'ի կրթութիւն յամիսս չորս օր, զի չորս ամիս վասն անձրեաց յորդութեան թուլատրութիւն է 'ի հանգիստ սակայն եթէ պատահմունք ինչ հանդիպեցին, պարտաւոր են զինուորական զգեստուք հանդիտանալ յայն տեղի, եթէ 'ի մարտ, և եթէ 'ի պաշտպանութիւն, զի 'ի լինել հըրկիզութեան 'ի քաղաքին, խոյն պարտին ամենայն Պարոնայք ճրիապէս ներկայանալ անդ իւրեանց գնալ 'ի պաշտպանութիւն առաւել, քանզի բազում անգամ Չինեացիք որք բնակին 'ի Բթալիա, և այլ Մալայեցիք ժողովին անդ, և խառնակութիւն և ամբոխումն պատճառեալ յափշտակութիւն տանեն, զորս պահպանեն յիշեալ զինուորքն, և ջանան փութով շօնուցանել զբոլորքեալ հօւրն, իսկ եթէ յայսպիսի պատահս Պարոն ոմն տուանց բանաւոր պատճառի ոչ ներկայացնի՝ տուժի սակաւութեւ, եթէ տուաջին անգամ իցէ յանցաւորութիւն նորա, իսկ եթէ երկրորդ և երրորդ անգամ պատահիցի այսպիսի

ծուլութիւն աններկայ գտանելոյ, յայնժամ ընդ տուգանաց կան և բանդարդութիւնք ըստ սահմանեալ աւուրց: Նոյնպէս պարտին 'ի մարտ պատերազմի ներկայանալ, և կռուել ընդ թշնամիսն Հոլանդացւոց, որպէս 1825 Սեպտեմբր 9 'ի կողմուսն Սըմարանգայ պատերազմ եղեալ էր ընդ երկրական թագաւորին, յորում բազում արիութեամբ վանեալ են ըզթշնամիսն, և խոնարհեցուցեալ. և յայնմ պատերազմի անկանին բազումք 'ի Հոլանդացւոց, որպէս և 'ի մեր քաջազուն ազգէ արիաբար պատերազմողաց ոմանք ընկալնուն զվախճան, անուն քաջութեան թողով յաշխարհի վասն օտար տէրութեան: Ուրոյ անուանքն են, Սուլայեցի Սաչիկ Օլատուր Տէր մարգարեան, և Էւետ Մարտիրոս Յակոբն. և տասն և հինգ այր 'ի Հոլանդացի և յինգղիացի Պարոնաց: Տէրութիւնն 'ի զգուշութիւն ապագայից՝ յամենքս տեղիս ամբոց հաստատուն շինէ, և յամենայն կէս մըն տեղիս դիտողք և պահպանք կարգէ 'ի բոլոր կղզիս, որք տեսակ իմն խանաձեղանկաւօք ազդե առնեն միմեանց 'ի լինել խռովութեան՝ այլ տեսակ հարկանելով. որպէս զի 'ի միջոց կէս ժամու համօրէն կղզին խմանայ զամենայն անցս, և փութով զօրաժողով լինին: Եւ յամենայն օր զգիշերային ժամուց զորքանութիւն ծանուցանեն 'ի համօրէն կղզիս, զի ըզնոյն գործին հնչեցուցանեն ըստ ժամուց ժամուց:

Եւրոյն Բթալիոյ յոյժ գեղեցիկ և հաստատուն է, զոր սկզբնաւորեւ են 'ի 1835, և աւարտեալ 1842: Այն ամբոցն է առնութեւ մեծի գետոյն, զոր յերկուս բաժանելով, շը-

Ջապատեալ է յորդանոս ջուր գետոցն , և բաց աստի գոյ խրամ յատկացեալ վասն բերդին : Զև և կերպ ամրոցիս լստ նորոգ կանոնի է , զի արտաքուստ հաւասար երեսաց երկրի երևելով , անյայտ մնայ բարձրութի մանաւանդ հողադէզն՝ իբրև զլանջս լիբանց արուեստիւ յարդարեալ , ապա կանաչութիւն սիդոց իբր բնական զտեղին ցուցանէ : Երեքին խրամ է մի զկնի միոյ՝ ուրոյն ուրոյն դրամբք և կամրջօք որոշեալ : 'ի բառնալ կամրջայն անհաղորդ մնան իրերաց , իսկ միջին տեղին է բարձր շինուածք , չորեքին աշտարակ 'ի չորեսին կողմն , և ոչ է որոշեալ բնակութիւն սենեկաց , այլ կամարակաւ ընդարձակ տեղիք հաստագոյն որմովք , և բարձր քան զսոսա աշտարակ իմն աստղագիտակ : Եւս շինուածք եռայարկ է , սակայն զներքին յարկն ոչ ցուցանեն օտարականաց , և այս վասն առաւել երկիւղի յԱնգղիացւոց : Իսկ 'ի մէջ կեդրոնի ամրոցին գոյ գաւիթ իմն , ուր ծակէին պողոսակ գործեալ զերկիր առ 'ի մայր ջուր հանել անսպառելի , յորմէ 23 տեսաք հող ցարդ ելեալ էր , զորս տեսաք յատկապէս : Բայց այս ամրոց վասն առաւել ասպնդութեան ներքին թշնամեաց համարելի է , քան զի որք 'ի ծովէ պատերազմին , ոչինչ օգնէ ամրոցն , հեռի գոլով 'ի ծովէ , թէպէտ տեսանիւր ասէին ծով՝ 'ի բարձր աշտարակէ աստղագիտակ կոչեցիրոյ , սակայն օգուտ և ոչ մի վասն ծովային պատերազմաց :

Հարանայի .

Մ Տ Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք

Ի Վ Ե Ր Ա Յ Ձ Մ Ե Ր Ա Ն

Տես՝ ին Սորակոնայ ճին շի արտեւան
Ընդ ծանու բեռամբ շող շողուն հոծ ձեան .

Ի շրջապս Ձմերան կաշկանդեալ դերի՝
Հոսել խոտ ջիւք ջուրքն անկարանան :

Ոճրադիտ :

Ի ԺԱՄՄԱՆԱԿԻ յորժամ անկեալ Բնութեանն 'ի վիճակ անշքութեան անմտադիր հայեցողին՝ իբր թէ ոչինչ երևեցուցանէ , բայց միայն զարարածս համօրէն 'ի տաքնապ վշտի , մտախոհ Ուսումնականն յեւանել իւրում 'ի դնին ահաւոր տեսլանցն շրջապատելոյ՝ ունի նկատել բազում ինչ նորասքանչ սեպհական եղանակիս այսմիկ՝ գեղեցկազարդ , կարեւոր կամ պիտանի , իւրանքանչիւր ուրոյն քրննութեան արժանի : Օ ձմերանի թէ ընդ մուտն նկատիցէ , և թէ զաչան ընդ հետազօտութիւն յոգնապիտի պատկերացն շրջեցուցանիցէ . թէ ըզ ինդիրսն 'ի բարեխառն դօտիս փակեալ սահմանիցէ , և թէ չու 'ի բեւեռական գաւառս տրտեալ՝ անդր սլանայցէ , ամենայն ինչ որիչ դիտեալ՝ ունի ընձեռել նմա վայր ընդարձակ 'ի պէտս քերթողական բուսաբանութեան և իմաստասիրական զըննութեան :

Ի կաճառս քերթողաց՝ թէ հետց և թէ նորոց՝ Թաճմովն Բնդդիացի 'ի նկարագրել անդ զչքնաղ երևոյթս ձմերանոյ՝ զամենեքումբք գեր 'ի վերոյ վեհապէս անցանէ : Եւ ոչինչ զարմանք տեսանել զայս 'ի քերթող , որ անդստին 'ի մանկական տիոց , 'ի դէմն Բնութեան նայեցեալ՝ զմայալէր հիացմամբ՝ ոչ միայն ընդ գեղ և ընդ ժպտանսն , այլև հանդոյն մեծին Սաղաւորի Հոսոսայեան՝ ընդ կլնձիւսն , ընդ ահարկութիւնն և ընդ շքեղապանծ մեծութիւնն , Օ այս ինքնին ծանուցանէ մեզ 'ի սկզբան քերթուածոց իւրոց 'ի նուագել անդ չիմառնութեամբ զբովանդակ թաղ-

Ճագին շքոցն Ձմեռայնոյ :

Անճ գըժնդակ անդուծ Չմեռանի ,
Գայ թագաւորեւ այլախիս ամի .
Մէդք , ամոք եւ մըրբիք՝ հրակայք սոսկալի
Ընկերին նրմա թիկնապահք արի .
Այսոքիկ լեցին նիւթք խմուժ բանի ,
Քաղցրանուագ երգոց այժ արժանի .
Այսոքիկ՝ որ զմտա շքով ամբառնան
Ի վսեմ խորհուրդս՝ յերկնային կայան :
Բարեւաւ եկիք ինձ տընուր խնամիք .
Ողջն խնդութեան ահեղ համագիւրք :
Մինչ Աւանձնութեան ի գերկս յանդերձ
Ջուարձաւ սըրտիւ ի կնիացս այգու .
Ամբիժ կոյս անձամբ ի վերայ կոյս ձեան՝
Ըստէպ ի պայծառ ձերուժ տէրութեան
Շորջեալ՝ երգէի անուաւ բնութեան՝
Անկեղծ սերահար ծիր գեղեցկութեան :
Լսէի , զի հողմք հնչէին ուժգին ,
Եւ յորհասան ուղիք ի ջանէին ,
Կամ տեսանէի , զի մըրբիկ խորին
Եռայր ընդ երեկս՝ յերկինս սաստկագին :

Ի դըժ , կորովի եւ առաքինադարձ
ողւոյն թոմսովի սոյնասարաս մը-
տաճութիւնք արդարն անկ յոյժ :
Օ սրբազան հօրն քերթողական եւ
գեաւանդն ըլծակաթ սերոյ Տեսուն
Բնութեան ի գերապանծ սլացու-
թիւն հոյակապ բարձրութեան ամ-
բարձեալ՝ զմայլուն մեծ ի նա ագ-
գէին . եւ հողմունք եւ մըրբիք եւ ջրոց
հեղեղք վարեալ տանէին զնա կար-
գալ բարձրաձայն :

Ո՛վ բնութիւն՝ ծնող մեծ , որ աջն անդադար
Ձայլ եւ այլ ածէ եղանակս ի պար ,
Ձի հրոյր , զի մեծ դործք քո ամենայն .
Իւ լնսն ըզսերտ ահիւ բերկրութեան
Պըռցեալ աչք հիստքանչ նայել ,
Ի եռանդնոտ սըրտիւ գարմացմամբ երգել :

Գիտելի է , զի առաջին քերթածն
թոմսովի ի վերայ Եղանակաց Ամի
էր Ձմեռն . եւ Կոպր ի վեցեակ գը-
րոց գործոյ իւրոյ գերեսին ձմեռան-
այ նուիրեաց : Ի սր եւ Բանաստեղ-
ծին Բանայ :

Ի սաստիկ ճրմեռան ,
Երբ պատէ կուտակ ձեան ,
Ի թխոյ , ի հողմոյ ,
Եւ ի ժանախիստ ցրտոյ :

Թո՛ղ զահի այլ հարցին ,
Այլ են ինձ կաթոգին :
Ճիւղ , գոչեւն մըրբիկ-
ինձ կարի սերելի ,
Թաղձանացս դիպաւոր ,
Ի մարմին երկրաւոր :
Ծառք դըրկեալք ի պրտոց ,
Ի ի փառաց տերեւոց ,
Ձիմ՝ վեճակ անքատ սին ,
Յուշ առնին սրերագին :

Ա իրդիլիս ընտիր օրինակաւ այնր
տէսպիսութեան , այնր դիւթական
արհեստի , որ կացուցանէ զմի ի մե-
ծագոյն գեղեցկութեանց բանաստեղ-
ծութեան , տարեալ զընթերցող իւր
ի տուարածական տեսարանայն Ավ-
րիկոյ՝ յանկարծակի հանէ զնա ի
նկարակերպ զարհուրանս ձմերան
Ակութիւյ : Մտածութիւնն թոմսով-
նի ի վերայ ձմերանոյ ի բեւեռ-
կան սահմանի անդ՝ է վսեմ նմանո-
ղութիւն այսմիկ . այլ անցեալ սո-
րտ անդր քան զվարժապիտ իւր ընդ
ձիւնապատ անապատս եւ սառնամա-
նիս Ովկիանոսաց՝ խոյանայ միանգա-
մայն ի բեւեռ անդր :

Ա. Զ. Դ.

Հարանայի

— Ուրախութեամբ ծանուցանեմք ,
զի տեղւոյն Ի ա Մարտինիւր անա-
ցեալ Անգղիական մեծ Ա արժարա-
նի աշակերտաց հարցաքննութեան
հանդէսն կատարեցաւ ի 11 Ամոյս ,
եւ որպէս յանցելուն՝ նոյնպէս եւ
յայսմ ամի ի մէջ երկերիւրաւոր
այլասեռ աշակերտաց առաջին պատկա-
ւոր հանգիստացաւ Պարոն Կարոյս
Գրիգոր Պ . Պօղոսեան Հայկազն
աշակերտ Արեւմտական լեզուաց :

ՏԵ՛՛ ԱՆԿՊԵ՛՛ ԹԵ՛՛ 6 , Է՛՛ 42 , 43 ,

ՏՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐ :

ԾՆՈՒՆԴ :

Տեկին Եղիսարեթ Յ. Գ. Գրիգոր ծնաւ ուստի ,
ի 11 , Սեպտ :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Ս , Գ . Թաղարեանց Ա. Երմիսեան :